

LUMINA CANDELABRULUI MENORACH ÎN SIMBOLISTICA RITULUI MOZAIC

Traian Mihailovici

În *Brahmana I-a* din colecția *Upanishadelor*, filosofia indiană expune un interesant dialog între sacerdoții consacrați slujirii FOCULUI SACRU – *AGNI*¹. Din acest dialog reiese că descătușarea chaosului primordial din tenebrele mortificate și aducerea lui la starea COSMOSULUI s-a realizat „prin FOC și prin CUVÂNT”. Același lucru îl afirmă și *Sfânta Scriptură* punând în momentul incipient al COSMOGONIEI, CUVÂNTUL (*DABAR*²) care a ordonat „SĂ FIE LUMINĂ (*IEHI OR*³) și a fost lumină (*VA-IEHI OR*⁴) (*Geneză* 1; 3). Trecând în arealul protoistoriei și istoriei, observăm în desfășurarea civilizației aceleași elemente: FOCUL cu LUMINA și cu puterea sa calorică și CUVÂNTUL care au constituit auxiliarii esențiali și nedespărțiți ai umanității. Prin energia focului omul a făcut cele mai avansate tehnologii, urcând prometeic treptele civilizației de la topirea și prelucrarea metalelor prin făurarul biblic TUBAL – CAIN fiul lui Lamech și al Sellei (*Geneză* 4, 22) până la invenția reactoarelor atomice termonucleare actuale, iar prin CUVÂNT omul și-a extins relațiile cu semenii, dezvoltându-și continuu INTELECTUL. Pentru calitățile și aportul enorm pe care LUMINA emanată din FLACĂRA SACRĂ le-a adus în extensiunea vieții istorice a umanității, oamenii din toate timpurile au văzut reflectându-se în imaginile LUMINII „CHIPUL DIVINITĂȚII”, LUMINA ca obiect de adorare fiind folosită din vremurile preistorice în aproape toate riturile religiilor, fiind asociată unor obiecte de cult și îngrijită cu sacralitate de persoane selectate din cele mai reprezentative clanuri sacerdotale. În acest cadru teologic-ritualist revelația divină transmisă în comunitatea lui Israel prin marele profet MOISE a statornicit între obiectele cultului evraic CANDELABRUL cu ȘAPTE BRAȚE numit în limba evraică *MENORACH*⁵ care se traduce în lb. română „NUMĂR LUMINOS”. Ca obiect de cult, acest candelabru, cu cele 7 brațe, având în extremitățile superioare 7 candelă în forma unor receptacule florale, reprezintă o complexitate de simbolisme legate atât de praxa religiei cât și de fenomenologia COSMICĂ. *Cartea Exodului* din colecția Testamentului Vechi afirmă că acest obiect a fost făurit la porunca lui Dumnezeu (*JACHWECH-ELOHIM*⁶), transmisă poporului prin Moise (cf. *Exod*, 25, 31-40 și 37, 17-24), de către meșterii BETSALEEL, fiul lui Uri din tribul Jehuda și OCHOLIAB, fiul lui Ahisamak din tribul Dan (*Exod* 31, 1-6), dintr-un singur talant de aur curat⁷, care delimita o singură bucată metalică. Așa cum

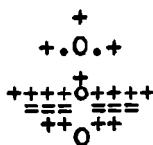
era reprezentat pe arcul de triumf al împăraților Titus și Vespasian, care au prădat templu ierusalimitean, CANDELABRUL avea un postament masiv de susținere, din care pleca în sus un fuselaj principal, împodobit din loc în loc cu patru receptacule, asemănătoare florilor de migdal, iar în vârf având receptaculul candelă, cu același format, în care se pune untul de lemn curat pentru susținerea luminii. Din acest fuselaj principal ieșeau, de o parte și de alta, câte trei perechi, deci șase brațe, fiecare tijă fiind împodobită cu câte trei receptacule, asemănătoare florilor de migdal, iar în vârfuri având aceleași receptacule drept candelă. UNTUL DE LEMN, „*SHEMEN*”⁸ în lb. evraică, trebuie să fie adus ca DAR „*MINCHA*”⁹, de către familiile israelite, preparat din măslina curate, fără alte amestecuri. Untul de lemn trebuie să fie pregătit cu un ritual special de către arhiereul Testamentului Vechi, ajutat în această lucrare de către preoții descendenți din familia lui Aaron și din tribul Levi. Pregătirea untului de lemn se face în partea templului numită *HEKKAL*¹⁰, înaintea perdelei care despărțea încăperea numită „SFÂNTA” de încăperea misterului „SFÂNTA SFINTELOR” – locul cel mai sacru în care putea intra numai Arhiereul ca MARE PREOT, încăpere numită *DEBIR*¹¹. Reîmprospătarea untului de lemn se făcea, în fiecare seară, pentru a arde toată noaptea și în ziua următoare până seara (cf. *Exod*, 27, 20–21). Acest ritual urma să rămână o lege eternă pentru toți fiii lui Israel și pentru urmașii lor.

SIMBOLISTICA OBIECTULUI *MENORACH* reprezintă interesante interpretări, atât teologice cât și cosmologice:

În primul rând, trebuie ținut seama de faptul că *MENORAH* este expus în încăperea templului numit *HEKKAL*¹², naosul sacru, în care puteau intra atât preoții, cât și marele preot, luminile sale putând fi văzute și de către laicii din curtea exterioară templului, dacă cele două canaturi ale intrării erau deschise. *TEMPLUL MOZAIC*, asemenea templelor chaldaice și egiptene, semnificau în complexul lor arhitectural *COSMOSUL* cu toate componentele sale. Culorile folosite la zugrăvirea pereților aveau culori simbolice. *ALBUL* (*BYSSUS*) semnifica eterul pur – *CERUL*. *ALBASTRUL* semnifica apele, *PURPURIUL* semnifica *FOCUL*, iar *CĂRĂMIZIUL* – pământul. În această ipostază, candelabrul *MENORACH* semnifica *LUMINA ASTRELOR*, care luminează întregul cosmos, dar și lumina *ETERNĂ* a *DIVINITĂȚII*, care luminează toate veacurile (*CHA OLAM*¹³). Talantul de aur din care era meșterit candelabrul, ca fiind un *ÎNTREG*, simbolizează *UNITATEA INDIVIZIBILĂ* a *LUMINII DIVINE*, care luminează toate alcătuirile cosmice și toate creaturile care viază în *UNIVERS*, această *LUMINĂ* fiind în același timp „*VIAȚA LUMII*” (cf. *Evanghelia după Ioan* 1, 4). Interesante considerații simbolistice referitoare la numărul 7 al candelelor le face filosoful neoplatonic *FILON* din *ALEXANDRIA* (n. 25 a.Hr.), influențat de *Pythagoreism* și de aritmologia lui *FILOLAOS* din *CROTONA*. Filon afirmă că fuselajul principal al lui *MENORACH*, de la baza postamentului și până unde încep ramificațiile

tijelor celor 6 brațe, reprezintă simbolistic *LOGOSUL* ¹⁴, ca RAȚIUNE UNIVERSALĂ, prima determinație a UNICULUI DUMNEZEU – *TO ONTOS ON* ¹⁵, care ființează din eternitate prin SINE ÎNSUȘI, fiind considerat identic biblicului *JECHOWACH – ELOHIM* ¹⁶ al teologiei mozaice. Acest LOGOS, simbolizat în fuselajul principal, este înconjurat de cele 7 PUTERI ARHANGHELICEȘTI care protejează cele 7 planete ale SISTEMULUI SOLAR. Astfel, fuselajul principal semnifică SOARELE, protejat de Sf. Arhanghel MICHAEL, căpetenia Oștirii Domnului Dumnezeu (*TSEWAAM CHA – JACHWE – ELOHIM* ¹⁷); Planeta JUPITER este protejată de Sf. Arhanghel ZACHARIEL, planeta SATURNUS – protejată de Arhanghelul ORSIFIEL, VENUS – protejată de Arhanghelul ANNAEL, MERCURIUS – de Arhanghelul RAFAEL, MARTE – de Arhanghelul SAMAEL, LUNA SELLINI – de Arhanghelul GABRIEL, iar TELLUS (Pământul) – de Arhanghelul BARACHIEL. AURUL din care a fost meșterit candelabrul MENORACH semnifică imitația SOARELUI. El devine, ca strălucire, o extensiune simbolică la toate ciclurile de strălucire ale planetelor, aurul fiind considerat un metal ductibil care poate intra în aliaj cu oricare alt metal. Cele patru receptacule, CALICELE florilor de migdal, care împodobesc fuselajul principal, semnifică, după FILON, cele 4 puncte cardinale sau, după filosofia lui EMPEDOCLES, cele patru elemente cosmice – AER, FOC, APĂ și PĂMÂNT (cf. Filon, *De vita Mosi*, III). Cele trei migdale de pe tije secundare simbolizează cele 3 constituențe ale persoanei omenesti (trihotomia antropică): SUFLETUL ca rațiune divină – *RUACH* ¹⁸, Sufletul ca spirit animal – *NEFESH* ¹⁹ și corpul FIZIC – *BASAR* ²⁰. Ele mai pot reprezenta și cele 3 elemente ale zonelor terestre – AERUL, APA și PĂMÂNTUL. MIGDALUL (*SHERED* ²¹), prin tăria coajei fructului său, semnifică tăria preoților în misiunea lor. Sâmburele migdalului, fiind moale și dulce, semnifică dulceața și delicatețea sufletelor celor investiți cu darul sacru al preoției. Toiagul Arhiereului Aaron a înmugurit, a înflorit și a rodit migdale, adeverindu-i calitatea preotească (cf. *Numeri*, 17, 8). UNTUL DE LEMN (*SHEMEN* ²²), care arde în candelarele receptaculelor florale, semnifică HARUL LUI DUMNEZEU și BUCURIA VIEȚII, revărsată din grația divină asupra tuturor creaturilor. Rodul MĂSLINULUI ne amintește de ramura purtată de porumbea trimisă de NOE, vestitoarea retragerii apelor POTOPULUI UNIVERSAL, semnificând PACEA între DUMNEZEU ȘI OAMENI (*Geneza*, 8, 11). PREZENȚA MARELUI PREOT (*CHA KOHEN CHAGADDOL* ²³) la pregătirea acestui OLEU sacru semnifică prezența LOGOSULUI (*DABAR* ²⁴), care se va întrupa, ca ARHIEREU ETERN, pentru a pacifica omenirea, reîntorcând-o la cunoștința de Dumnezeu (Filon, *De vita Moisi* c. III). NUMĂRUL 7 a semnat în întreaga semiologie antică FECIORIA (VIRGINITATEA), dar și durată și formarea. În simbolistica mozaică numărul 7 reprezintă relația omului cu Dumnezeu, legătură permanentizată ritual în prăznuirea zilei a 7-a, SABATUL. Până astăzi candelabrul MENORACH (Numărul luminos)

este imaginea heraldică a STEMEI STATULUI ISRAEL, având alăturat spicul de grâu, care semnifică PÂINEA CEA DE TOATE ZILELE, bunăstarea vieții fizice și spirituale. Pentru filosofia religiilor, CANDELABRUL MENORACH reprezintă LOGOSUL *PROFORIKOS*²⁵, LOGOSUL ACTIV în viața pancosmică, personificând LUMINA CEA ADEVĂRATĂ care luminează cugetele tuturor celor care se nasc și viază în lume...

THE LIGHT OF MENORACH IN THE MOSAIC RITES SYMBOLISM

Summary

Considering the enormous contribution of the Holy Light to the extension of the humankind life, the author affirms that people have always considered the light as reflecting the Divinity Face. All along the time the Light as an object of veneration was a presence in almost all the religious rites, attached to some other objects of cult, and watched with a sacral rigour by people selected from the most representative sacerdotal clans.

Inside that theologic-ritualistic frame the Divine revelation transmitted by the great prophet Moses to the Israelites the seven branches lampstand called *Menorach* (the „Enlighted Number” into Romanian) is settled. As an object of cult this lampstand with seven branches, having seven cups set up the branches, each with capital and flowers, represents a complex series of symbols, both for the religious practice and the cosmic phenomenology. There are interesting theological and cosmological meanings bound to Menorach as: Logos proforikos, the active Logos in the pancosmic life, as the True Light illuminates the life of all who are born and live all over the light if we speak of the philosophy of religions.

1	אֱלֹהִים	14	Λόγος
2	לְבָר	15	τό ὄντως ὄν
3	יְהוֹ אֱלֹהִים	16	יְהוֹ אֱלֹהִים
4	יְהוֹ אֱלֹהִים	17	יְהוֹ אֱלֹהִים
5	מְנוּחָה	18	רוּחַ
6	יְהוֹ אֱלֹהִים	19	לְבָר
7	עָקֵב טָדֹר	20	לְבָר
8	שָׁמַן	21	לְבָר
9	מְנוּחָה	22	שָׁמַן
10	חֵיכָל	23	חֵיכָל
11	יְבָר	24	לְבָר
12	חֵיכָל	25	λόγος προφορικός
13	חֵיכָל		

Tabelul 1. Termenii adnotați, în transcriere originală.

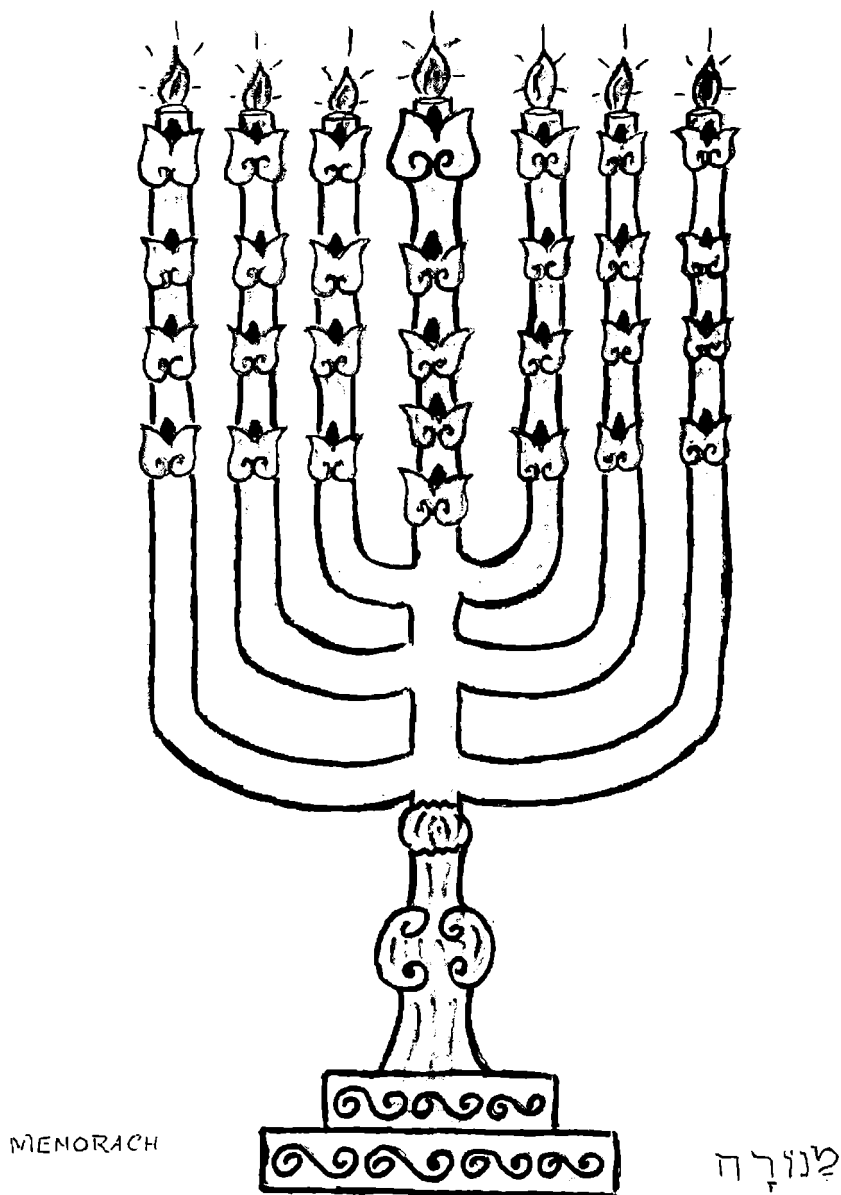

Fig. 1. Candelabrul MENORACH